

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Begrippen

Les 1 Batavieren in beeld

Drukpers Omstreeks 1450 wordt de boekdrukkers uitgevonden. Geschriften kunnen vanaf deze periode vermenigvuldigd worden door middel van een drukpers. Voorheen werden boeken handgeschreven en door overschrijven gekopieerd. Door de opkomst van de boekdrukkunst ontstaat er een grotere verspreiding van geschriften, doordat werken in grotere oplagen gedrukt kunnen worden.

Germanen Verzamelnaam voor een groot aantal volksstammen in Europa. De Germanen bewoonden een gebied dat zich uitstrekte van de Rijn (westen) tot voorbij de Wisła (oosten) en van de Donau (zuiden) tot Scandinavië (noorden). De **Romeinen** noemden dit hele gebied 'Germania', het land van de Germanen.

Humanisme Tegenwoordig is het humanisme een levensbeschouwing die de mens in plaats van God centraal stelt. Ten tijde van de renaissance waren de **humanisten** een groep intellectuelen die teruggrepen op de idealen uit de klassieke oudheid, de tijd van de oude Grieken en Romeinen. (zie ook les 5: **humanist**)

Mythe Een verhaal over bovennatuurlijke personen of gebeurtenissen dat als 'waar' wordt aangenomen en door het volk wordt doorverteld.

Opstand Een andere naam voor de **Tachtigjarige Oorlog**. De Tachtigjarige Oorlog was een opstand van de Nederlandse **gewesten** tegen hun Spaanse landsheer in de periode 1568 tot 1648. Begin zestiende eeuw stond Nederland namelijk onder de bezetting van het Spaans-Habsburgse rijk. Het conflict was ontstaan door religieuze en bestuurlijke zaken en geldzaken. De Opstand eindigde in 1648 met de Vrede van Münster, een verdrag tussen de Republiek en de Spanjaarden. (zie ook les 2: **Tachtigjarige Oorlog**)

Pamflet Pamfletten, ook wel vlugschriften of vliegende bladen genoemd, bestonden sinds de uitvinding van de **boekdrukkunst**. Je kunt ze beschouwen als de voorloper van de krant. Door een pamflet was het mogelijk om snel en op grote schaal actuele berichten te verspreiden in beknopte vorm, dus goedkoop. Niet alleen actuele berichten konden worden doorgegeven. Al snel gebruikte men deze manier ook om **propaganda** te maken, discussies op gang te brengen, of onrecht aan te kaarten. (zie ook les 2: terzijde 'Pamfletten')

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Romeinen De Romeinen waren heersers in onze streken van 200 voor Chr. tot 400 na Chr. (zie ook les 3: **Romeinse beschaving**)

Romeinse Rijk Het Romeinse Rijk is de naam voor de staat die van ca. 200 voor Chr. tot 400 na Chr. bestond. Het Romeinse Rijk is een staat uit de oudheid. De naam komt van de stadstaat Rome, van waaruit het rijk uitbreidde. De Romeinse cultuur die ontstaan is in het Romeinse Rijk is van invloed geweest op de geschiedenis van Europa. (zie ook les 3: **Romeinse beschaving**)

Belangrijke personen

Civilis (25-?) Gaius Julius Civilis leidde de opstand van de Bataven tegen de Romeinen in de jaren 69 en 70. De kennis die we over Civilis hebben, komt uit de *Historiën* van de historicus **Tacitus**.

Keizer Nero (37-68) Keizer Nero was de Romeinse keizer van oktober 54 tot juni 68. Na zijn dood ontstond er in het Romeinse Rijk verdeeldheid over de opvolging, wat de afloop van de toen heersende opstand ten goede kwam.

Tacitus (ca. 56-117) Publius Cornelius Tacitus was een Romeinse historicus, schrijver en redenaar. Hij schreef de *Germania* en de *Historiën*. Hij wordt in de geschiedenis gezien als grootste historicus van Rome.

Vespasianus (9-79) Titus Flavius Vespasianus was een van de twee kandidaten voor de opvolging van **keizer Nero**. Hij werd uiteindelijk de nieuwe Romeinse keizer van 69 tot 79.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Les 2 De ideale Bataafse staat

Bataafse Republiek De Bataafse Republiek, destijds 'Bataafsche Republiek', was van 1795-1806 een republiek die voor een groot deel het huidige Nederland omvatte. De Bataafse Republiek werd in de **Bataafse Revolutie** uitgeroepen op 19 januari 1795.

Bataafse Revolutie Van 1794 tot 1799. Ook wel 'De Nederlandse opstand' genoemd. Deze periode houdt de politieke, sociale en culturele omwentelingen in de Noordelijke Nederlanden aan het einde van de achttiende eeuw in.

Boekdrukunst Omstreeks 1450 wordt de boekdrukkunst uitgevonden. Geschriften kunnen vanaf deze periode vermenigvuldigd worden door middel van een drukpers. Voorheen werden boeken handgeschreven en door overschrijven gekopieerd. Door de opkomst van de boekdrukunst ontstaat er een grotere verspreiding van geschriften, doordat werken in grotere oplagen gedrukt kunnen worden.

Boekverbrandingen Het ritueel verbranden van boeken komt in de hele geschiedenis voor. In dit geval gaat het om de boekverbrandingen met als motief de onenigheid tussen de **patriotten** en **Oranjegezinde** burgers weer te geven. Teksten van de 'tegenpartij' werden opzettelijk verbrand om verspreiding van stellingen tegen te gaan, maar ook om het eigen standpunt duidelijk te maken.

Gewest Een landstreek en bestuurlijk gebied. Deel van een land. Een gewest kan als de voorloper van de huidige 'provincie' worden gezien.

Gouden Eeuw In de zeventiende eeuw beleefde Nederland (toen de **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden**) een Gouden Eeuw, een bloeiperiode waarin de handel, wetenschap, politieke macht en de kunsten alle zeer succesvol waren.

Monarchie Ook wel 'koninkrijk' genoemd. Een staat waarin een regering bestaat door erfopvolging. De Nederlandse staat is hier een voorbeeld van, aangezien Nederland een koningshuis heeft.

Oranjegezinden Zie **prinsgezinden**.

Pamflet Pamfletten, ook wel vlugschriften of vliegende bladen genoemd, bestonden sinds de uitvinding van de **boekdrukunst**. Je kunt ze beschouwen als de voorloper van de krant. Door een pamflet was het mogelijk om snel en op grote schaal actuele berichten te verspreiden in beknopte vorm, dus goedkoop. Niet alleen actuele berichten konden worden doorge-

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

geven. Al snel gebruikte men deze manier ook om **propaganda** te maken, discussies op gang te brengen, of onrecht aan te kaarten. (zie ook les 2: terzijde 'Pamfletten')

Patriotten Zie **staatsgezinden**. (zie ook les 2: terzijde 'Patriotten')

Prinsgezinden Worden ook orangisten of **Oranjegezinden** genoemd. Deel van het volk dat sympathiseerde met het Huis van Oranje en een lid van dit huis als **stadhouder** wenste.

Propaganda Een activiteit van een organisatie of een partij om aanhangers te winnen voor bepaalde principes of standpunten.

Regenten Bestuurders van de steden van de **Republiek**. Regenten kwamen voort uit vooraanstaande (koopman)families, ook wel 'regentenfamilies' genoemd.

Republiek Een republiek is een staatsvorm waarbij er geen regering door erfopvolging bestaat. De macht ligt in deze staatsvorm bij één of meer personen, die de macht van het volk (democratie), het parlement of via een staatsgreep in handen gekregen hebben.

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, ook wel 'De Verenigde Provinciën' genoemd, was de naam van de republiek die tijdens de **Tachtigjarige Oorlog** met Spanje in 1588 ontstond. De republiek bestond uit het gebied wat nu Nederland is.

Rijders Oude Nederlandse gouden munt ter waarde van ruim veertien gulden waar vroeger mee betaald werd.

Soevereiniteit Het hoogste gezag op politiek gebied. De opperste macht.

Staatsgezinden Worden ook wel **aristocraten** genoemd. Deel van het volk dat een grotere macht voor de **regenten** en kleinere macht voor de **stadhouder** wenste.

Stadhouder Plaatsvervanger van de koning die de heerschappij namens hem uitvoert. De stadhouder is een gemachtigde vorst. Later werd de stadhouder de bestuurder van één of meerdere Nederlandse **gewesten**.

Staten-Generaal De Staten-Generaal was het gemeenschappelijk overlegorgaan ten tijde van de **Republiek**. De Staten-Generaal bestond uit de algemene staten die de **gewesten** vertegenwoordigde.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Tachtigjarige Oorlog Ook wel 'De opstand' of 'De Nederlandse opstand' genoemd. De Tachtigjarige Oorlog was een opstand van de Nederlandse **gewesten** tegen hun Spaanse landsheer in de periode 1568 tot 1648. Begin zestiende eeuw stond Nederland namelijk onder de bezetting van het Spaans-Habsburgse rijk. Het conflict was ontstaan door religieuze en bestuurlijke zaken en geldzaken.

Belangrijke personen

Johan van Oldenbarnevelt (1547-1619) Johan van Oldenbarnevelt was raadspensionaris van de **Staten-Generaal** tijdens de **Tachtigjarige Oorlog**. Hij werkte lange tijd samen met **Maurits** van Oranje (de zoon van Willem van Oranje) maar werd het slachtoffer van een politiek proces dat werd gevoerd door Maurits. Hij werd opgepakt voor landverraad en geëxecuteerd: hij werd onthoofd op het Binnenhof in Den Haag.

Willem van Oranje (1534-1584) Willem van Oranje was prins van Oranje en graaf van Nassau. Hij was de **stadhouder** voor de koning van Spanje. Later werd hij de leider, of in ieder geval de initiator van de **Opstand**. Hij werd in 1584 vermoord door de Franse Balthasar Gerards.

Willem IV (1711-1751) Willem Karel Hendrik Friso, ofwel Willem IV, was prins van Oranje. Hij werd in mei 1747 tot **stadhouder** benoemd, de eerste stadhouder over alle provincies.

Willem V (1748-1806) Willem V was de zoon van Willem IV. Hij was **stadhouder** van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Hij wordt ook enkele malen aangesproken in het pamflet *Aan het volk van Nederland*. Joan Derk van der Capellen beschuldigt hem namelijk van onderdrukking, wantoestanden en foute gedragingen.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Les 3 Natuurkinderen in Batavenland

Barbaars De oorspronkelijke herkomst van het woord stamt af van 'barbaren'. De Grieken, en later de Romeinen, noemden namelijk ieder volk 'barbaren' als ze hen niet konden verstaan of als hun cultuur op hen vreemd overkwam. Hier werd door de Grieken en Romeinen niet bedoeld dat die volken onbeschaafd waren. Tegenwoordig is 'barbaars' namelijk een bewoording die staat voor ruw, onbeschaafd en primitief.

Bijbel Bijbel komt van het Latijnse woord 'biblia' dat 'boeken' betekent. De bijbel is een verzameling van 73 boeken. Voor christenen bestaat de bijbel uit twee delen: het Oude en het Nieuwe Testament. De bijbel is het boek waarop het christelijk geloof gebaseerd is. (zie ook les 3: **christendom**)

Christendom Een wereldreligie waarin christenen geloven in Christus. Het christendom is een religie gebaseerd op het evangelie en het leven van Jezus Christus zoals beschreven in het Nieuwe Testament, het tweede gedeelte van het heilige boek van de christenen, de Bijbel.

Germaanse geloof De Germanen maakten onderscheid tussen negen verschillende werelden, die bij elkaar werden gehouden door Yggdrasil, de wereldboom. De Germanen kenden daarnaast ook veel verschillende goden; zij stonden onder leiding van Odin of **Wodan**, de oppergod. (zie ook les 3: terzijde 'Wie was Wodan?')

Germanen Verzamelnaam voor een groot aantal volksstammen in Europa. De Germanen bewoonden een gebied dat zich uitstreckte van de Rijn (westen) tot voorbij de Wisla (oosten) en van de Donau (zuiden) tot Scandinavië (noorden). De Romeinen noemden dit hele gebied 'Germania', het land van de Germanen.

Heidens Heidens staat voor 'ongelovig', gezien vanuit de ogen van gelovigen. Met het begrip 'heidenen' werden niet alleen de mensen aangeduid die geen godsdienst hadden, maar ook degenen die niet christelijk waren.

Priester(es) Een geestelijke. Een priester(es) is in veel religies de tussenpersoon tussen God (of meerdere goden) en de mensen op aarde.

Paradijs Het aardse paradijs, de tuin van Eden waar Adam en Eva vóór de zondeval in natuurlijk volmaaktheid gelukkig leefden.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Rassenleer Onderscheid maken tussen mensen op basis van hun ras. In de rassenleer zijn bepaalde mensenrassen minderwaardig ten opzichte van andere rassen. (zie ook les 3: terzijdes 'Rassenleer' 1 en 2)

Rituelen Vaste handelingen die iets symboliseren. Rituelen worden vaak uitgevoerd volgens bepaalde voorschriften en op bepaalde momenten of omstandigheden herhaald.

Romeinen De Romeinen waren heersers in onze streken van 200 voor Chr. tot 400 na Chr. (zie ook les 3: **Romeinse beschaving**)

Romeinse beschaving Overkoepelende benaming voor een cultuur (beschaving) die ontwikkeld is tijdens het **Romeinse Rijk**. Daar hoort bij de ontwikkeling van infrastructuur, oorlogvoering, kleding etc.

Statenvertaling De Statenvertaling uit 1637 is de eerste officiële Nederlandse Bijbelvertaling vanuit het oorspronkelijke Grieks en Hebreeuws.

Wodan Wodan is de oppergod van het Germaanse geloof. (zie ook les 3: terzijde 'Wie was Wodan?')

Belangrijke personen

Blekkink E.J. Blekking is de auteur van *Verax, de jonge Bataaf* (1905).

Gerdes (1821-1898) Eduard Gerdes was een populaire kinderboekenschrijver in de tweede helft van de negentiende eeuw. Hij schreef *Erix en Fella* (1870).

Houbolt (1869-1950) Eduard C. Houbolt was ondermeester in Zevenhoven en Wassenaar en was daarnaast schrijver. Hij schreef onder andere het kinderboek *Odo, de Batavenknaap* (1901) samen met **Van Rije**.

Louwerse (1840-1908) Pieter Louwerse was een Nederlandse schrijver en dichter. Hij schreef onder andere het kinderboek *Alfer en Wala* (1898).

Van Lennep (1802-1868) Jacob van Lennep was een Nederlands schrijver, taalkundige en politicus. Hij schreef ook voor kinderen. Een van zijn werken is *Voornaamste geschiedenissen van Noord-Nederland* (1865). (zie ook les 3: terzijde 'Jacob van Lennep')

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Van Linschoten (1838-?) Johannes Hendrikus van Linschoten was onderwijzer. Hij schreef onder andere *Beknopte verhalen uit de geschiedenis des vaderlands in 36 lessen* (1865).

Van Rije A.J. van Rije schreef het kinderboek *Odo, de Batavenknaap* (1901) samen met **Houbolt**.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Les 4 Batavieren in stijl

Bataafse Opstand 1) Ook wel **Bataafse Revolutie** genoemd (1794-1799). Deze periode houdt de politieke, sociale en culturele omwentelingen in de Noordelijke Nederlanden aan het einde van de achttiende eeuw in. In deze periode werd een nieuw staatsbestel voorbereid en gevormd.

2) Tevens was er een Bataafse Opstand in de jaren 69-70 die ook wel de 'opstand van de Batavieren' genoemd wordt. Onder leiding van Gaius Julius **Civilus** kwamen de West-Germaanse Bataven in opstand tegen de **Romeinen**.

Barden Volkszangers die de daden van helden bezongen. Barden hadden speciale krachten. Bardenliederen moesten het volk aansporen tot grootse daden.

Germanen Verzamelnaam voor een groot aantal volksstammen in Europa. De Germanen bewoonden een gebied dat zich uitstrekte van de Rijn (westen) tot voorbij de Wisla (oosten) en van de Donau (zuiden) tot Scandinavië (noorden). De Romeinen noemden dit hele gebied 'Germania', het land van de Germanen.

Hertha Hertha is een godin uit de Germaanse mythologie. Ze wordt ook Moeder Aarde genoemd. (zie ook les 4: terzijde 'Wie was Hertha?')

Romeinen De Romeinen waren heersers in onze streken van 200 voor Chr. tot 400 na Chr. (zie ook les 3: **Romeinse beschaving**)

Romeinse Rijk Het Romeinse Rijk is de naam voor de staat die van ca. 200 voor Chr. tot 400 na Chr. bestond. Het Romeinse Rijk is een staat uit de oudheid. De naam komt van de stadstaat Rome, van waaruit het rijk uitbreidde. De Romeinse cultuur die ontstaan is in het Romeinse Rijk is van invloed geweest op de geschiedenis van Europa. (zie ook les 3: **Romeinse beschaving**)

Voorzang Een inleidende zang aan het begin van een lyrisch dichtwerk. Een dichtwerk bestaat uit meerdere zangen waaraan de voorzang vooraf gaat.

Wisselzang Combinatie van 'zangers aan het woord'. Ook wel beurtzang genoemd, als in 'omstebeurt'.

Zangen Onderdelen van een groot episch dichtwerk. Je kunt een 'zang' ook wel een afdeling van een dichtwerk noemen.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Belangrijke personen

Helmets (1767-1813) Jan Frederik Helmets was een Nederlands dichter en rijk zakenman. In zijn gedichten uitte hij bewondering voor de renaissance. Zijn gedicht *De Hollandsche natie* uit 1812 bracht hem in problemen met de Franse bezetter.

Napoleon (1769-1821) Napoleon Bonaparte was een Franse generaal die na de Franse Revolutie de macht tot zich trok en bijna geheel Europa veroverde. Als Napoleon I was hij van 1804 tot 1815 keizer van de Fransen.

Romulus Romulus is samen met zijn tweelingbroer Remus de stichter van Rome – volgens de legende op 21 april 753 v. Chr. Romulus en Remus zouden nakomelingen zijn van de Trojaan **Aeneas**. Romulus vermoordde zijn tweelingbroer omdat ze beiden de heerser over de nieuwe stad wilden zijn. Romulus werd hierdoor de eerste koning van Rome.

Tacitus (ca. 56-117) Publius Cornelius Tacitus was een Romeinse historicus, schrijver en redenaar. Hij schreef de *Germania* en de *Historiën*. Hij wordt in de geschiedenis gezien als grootste historicus van Rome.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Les 5 De Bataafse stamvader

Aemulatio Term voor het evenaren en overtreffen van een voorbeeld in de kunst te evenaren en zoveel mogelijk te overtreffen.

Aeneas Grieks mythologisch **epos** door **Vergilius** over de Trojaanse held Aeneas. Aeneas wordt in de Griekse mythologie gezien als de stichter van Rome.

Aristocraten Worden ook wel **staatsgezinden** genoemd. Deel van het volk dat voor een grotere macht voor de **regenten** en kleinere macht voor de **stadhouder** wensten.

Baljuw Ambtenaar binnen het stadsbestuur.

Ballingschap Gedwongen verblijf op een plek (vaak een ander land) waar iemand niet thuis hoort.

Bedrijf Een onderdeel van een toneelstuk, wordt tegenwoordig ook wel 'akte' genoemd. Een toneelstuk bestaat uit meerdere bedrijven. Meestal gaat het om vijf bedrijven.

Catten (nu: Hessen) Deelstaat (deelstaten vormen samen een land) in het midden van Duitsland.

Contraremonstranten Ook wel Gomaristen genoemd. Volgeling van **Gomarus** in de godsdienststrijd gedurende het **Twaalfjarig Bestand**. Tegenhangers van **Arminius**. De kern van de interpretatie van de contraremonstranten was dat het leven van een mens voorbestemd is, ook wel **predestinatie** genoemd.

Drost Aanklager in dienst van de landheer.

Eerste Nederduytsche Academie De Eerste Nederduytsche Academie was een **rederijkerskamer** opgericht door Samuel Coster in Amsterdam. De instelling werd opgericht om beter toneel dan voorheen te bieden.

Epos Een epos is een heldendicht: een verhaal in dichtvorm over beroemde gebeurtenissen in de geschiedenis.

Gewest Een landstreek en bestuurlijk gebied. Deel van een land. Een gewest kan als de voorloper van de huidige 'provincie' worden gezien.

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

Hercules Latijnse naam van Herakles. Halfgod en buitengewone sterke man uit de mythologie. Wordt gezien als de oervader van de Bataven. De Bataven vereerden Hercules als vroegste stamvader. Dit was in de tijd van Hooft bijvoorbeeld algemeen bekend en logisch voor het publiek.

Humanist Aanhanger van het humanisme. Tegenwoordig is het humanisme een levensbeschouwing die de mens in plaats van God centraal stelt. Ten tijde van de renaissance waren de humanisten een groep Intellectuelen die teruggrepen op de idealen uit de klassieke oudheid, de tijd van de oude Grieken en Romeinen. (zie ook les 5: terzijde 'Humanisme')

Imitatio Een term die staat voor navolging of nabootsing in de kunsten.

Klucht Blijspel over alledaagse dingen. Een vaak korte en luchtige vertelling met grappige situaties.

Mythe Een verhaal over bovennatuurlijke personen en gebeurtenissen dat als 'waar' wordt aangenomen en door het volk wordt doorverteld.

Monarchie Ook wel 'koninkrijk' genoemd. Een staat waarin een regering bestaat door erfopvolging. De Nederlandse staat is hier een voorbeeld van, aangezien Nederland een koningshuis heeft.

Monarchisten Zie **prinsgezinden**.

Predestinatie Goddelijke voorbestemming of uitverkiezing van de mens tot eeuwige hel of verdoemenis. Er zijn verschillende varianten op de predestinatie. De enkelvoudige predestinatie: God bepaalt wie er uitverkorene is. De dubbele predestinatie: God heeft van tevoren uitgekozen welke mensen hij zal uitkiezen en welke hij zal verwerpen.

Prinsgezinden Worden ook **monarchisten** of **Oranjegezinden** genoemd. Deel van het volk dat sympathiseerde met het Huis van Oranje en een lid van dit huis als **stadhouder** wenste.

Rederijkerskamer Een club voor voordrachtskunstenaars en dichters. De leden werden 'Rederijkers' genoemd en kwamen in de 'Rederijkerskamer' samen. De bloei van de Rederijkers kwam in de zestiende eeuw tot stand.

Remonstranten Ook wel Arministen genoemd. Volgeling van **Arminius** in de godsdienststrijd gedurende het **Twaalfjarig Bestand**. Tegenhangers van **Gomarus**. Voor de remonstranten

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

had de mens enige invloed op zijn eeuwige bestemming (**predestinatie**), in tegenstelling tot de **contraremonstranten**.

Republiek Een republiek is een staatsvorm waarbij er geen regering door erfopvolging bestaat. De macht ligt in deze staatsvorm bij één of meer personen, die de macht van het volk (democratie), het parlement of via een staatsgreep in handen gekregen hebben.

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, ook wel 'De Verenigde Provinciën' genoemd, was de naam van de republiek die tijdens de Tachtigjarige Oorlog met Spanje in 1588 ontstond. De republiek bestond uit het gebied wat nu ongeveer Nederland is.

Rei Een koor bij vroegere toneelopvoeringen, dat na ieder **bedrijf** het publiek toezingt. De rei geeft van binnenuit hun wensen, beden en commentaar op de gebeurtenissen.

Soevereiniteit Het hoogste gezag op politiek gebied. De opperste macht.

Staatsgezinden Worden ook wel **aristocraten** genoemd. Deel van het volk dat voor een grotere macht voor de **regenten** en kleinere macht voor de **stadhouder** wensten.

Stadhouder Plaatsvervanger van de koning die de heerschappij namens hem uitvoert. De stadhouder is een gemachtigde vorst. Later werd de stadhouder de bestuurder van één of meerdere Nederlandse **gewesten**.

Tragedie Serieus theaterstuk met droevig of slecht einde. Ook wel treurspel genoemd.

Translatio Term die staat voor het vertalen van klassieke literaire werken om zo een nationale eigen taal op te bouwen.

Twaalfjarig Bestand Van 1609 tot 1621. In deze periode was er een wapenstilstand tijdens de **Tachtigjarige Oorlog** waarin er nauwelijks door beide partijen (de **Republiek** en de Spanjaarden) werd gevochten.

Belangrijke personen

Arminius (ca. 1559-1609) Jacobus Arminius was een Nederlandse predikant en godgeleerde tijdens het begin van de **Tachtigjarige Oorlog**. In zijn theologische opvattingen week hij onder andere op het punt van de predestinatie af van het kerkelijk-calvinistische belijden zoals dat was vastgelegd in de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Arminius stelde namelijk dat

Ware Bataven

EEN LESSENSERIE OVER DE NEDERLANDSE IDENTITEITSVORMING IN HISTORISCHE TEKSTEN

het doen en laten van de mens invloed had op de beslissing van God. Arminius is de grondlegger van het Arminianisme, aanvankelijk een stroming binnen de Nationaal Gereformeerde kerk die streefde naar aanpassing van de belijdenis. Zijn aanhangers worden ook wel **remonstranten** genoemd.

Aurelius (ca. 1460-1531) Cornelis Aurelius was een Nederlandse **humanist** uit de zestiende eeuw. Hij schreef de *Defensorium gloriae Batavinae* (ca. 1508-1509), een traktaat over de Bataven.

Frederik Hendrik van Oranje (1584-1647) Frederik Hendrik, prins van Oranje, graaf van Nassau volgde in 1625 zijn halfbroer **Maurits** op als **stadhouder**.

Gomarus (1563-1641) Franciscus Gomarus was de voorman van de **contraremonstranten**. Hij was in conflict met de **remonstranten** en **Arminius** over de predestinatie en de besluiten van God. Gomarus stelde dat Gods besluiten '**soeverein**' zijn, dat wil zeggen dat God zijn besluiten niet laat afhangen van wat de mens doet. Zijn aanhangers worden ook wel **contra-remonstranten** genoemd.

Johan van Oldenbarnevelt (1547-1619) Johan van Oldenbarnevelt was raadspensionaris van de **Staten-Generaal** tijdens de **Tachtigjarige Oorlog**. Hij werkte lange tijd samen met **Maurits** van Oranje (de zoon van **Willem van Oranje**) maar werd het slachtoffer van een politiek proces dat werd gevoerd door **Maurits**. Hij werd opgepakt voor landverraad en onthoofd op het Binnenhof in Den Haag.

Hooft (1581-1647) Pieter Cornelisz. Hooft was een Nederlandse geschiedkundige, dichter en toneelschrijver. Hooft kan gezien worden als de grondlegger voor de serieuze Nederlandse literatuur.

Maurits van Oranje (1567-1625) Maurits van Oranje, prins van Oranje en graaf van Nassau was **stadhouder** en kapitein-generaal van het leger van de **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden**.

Tacitus (ca. 56-117) Publius Cornelius Tacitus was een Romeinse historicus, schrijver en redenaar. Hij schreef de *Germania* en de *Historiën*. Hij wordt in de geschiedenis gezien als grootste historicus van Rome.

Vergilius (70-19 v Chr.) Publius Vergilius Maro was een Romeinse dichter. Zijn bekendste werk is zijn **epos** *Aeneis*.